

**Модельна навчальна програма
«СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ОРІЄНТУВАННЯ»
для 11-13 класів допрофільної середньої освіти за професійним спрямуванням
спеціальних закладів загальної середньої освіти
для здобувачів освіти з порушеннями інтелектуального розвитку
(авт. Ціхоцька Г. Р., Гуриш Л. А., Дубанич О. Я.)**

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від _____ №_____)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчання учнів з предмета «Соціокультурне орієнтування» спрямоване на реалізацію загальної мети спеціальної освіти. Програма побудована концентрично. Зміст матеріалу поступово розширюється та доповнюється, що сприяє формуванню знань, умінь і навичок на вищому рівні узагальнення. Програма полягає в розвитку та соціалізації особистості, формуванні її самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей, дослідницьких та аналітичних навичок, навичок життєзабезпечення. Заклад освіти має дати випускникам не тільки знання, а й сформувати їхні вміння й навички, життєву позицію, компетентність, яких потребує демократичне суспільство.

Програма з соціокультурного орієнтування є варіативним модулем. Зокрема, програма може використовуватись і як допоміжний засіб у реалізації змісту корекційно-розвиткової програми «Соціально-побутове орієнтування», і як самостійна корекційно-розвиткова програма.

Метою варіативного модуля корекційно-розвиткової програми Соціокультурне орієнтування» є соціальна адаптація здобувачів освіти з порушеннями інтелектуального розвитку шляхом формування соціальної компетентності.

Завдання програми полягає у формуванні тих навичок та вмінь дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, які необхідні для свідомого і самостійного (на скільки це можливо) вирішення різноманітних життєвих проблем, зокрема, користування транспортом, засобами зв'язку, організації власного дозвілля і побуту, виконання норм і правил культурної поведінки в суспільстві, родині, формування понять про сімейні стосунки та родину та формування усвідомленого, відповідального ставлення до міжособистісних стосунків та планування власного сімейного життя. Вирішення завдань програми «Соціокультурне орієнтування» відбувається переважно шляхом практичних завдань, моделювання ситуацій та екскурсій та має чітку послідовність у організації занять з певної теми. Узгодженості дій вчителя, вихователя, психолога, батьків їх контакту між собою, інформованості про роботу один одного, скоординованості планів роботи є основною умовою ефективності даної програми. Зв'язок з навчанням здійснюється

за принципом випереджаючої, паралельної та подальшої взаємодії. Взаємодія вчителів, вихователів, психологів та батьків передбачає відстрочене у часі повторення пройденого на заняттях матеріалу, розширення і збагачення досвіду учнів, автоматизацію умінь, формування навички застосування отриманих знань та умінь у новій ситуації. Перевагою варіативного модуля корекційно-розвиткової програми «Соціокультурне орієнтування» є те, що черговість тем занять, зазначених у змісті програми, вчитель може обирати на власний розсуд, згідно із навчальним планом. Кількість годин, необхідних на проходження того чи іншого етапу вивчення теми визначається вчителем в залежності від можливостей учнів. Одне із центральних місць у розв'язанні проблеми соціальної та трудової адаптації дітей з особливими потребами в допрофільному навчанні посідають уроки соціокультурного орієнтування (СКО). Засвоєння дитиною прийнятих у суспільстві норм і правил відбувається через її соціалізацію. У межах соціалізації здійснюється засвоєння норм, умінь, стереотипів, настановлень, прийнятих у суспільстві форм поведінки та спілкування. Позитивна соціалізація забезпечує успішну інтеграцію індивіда в суспільство, активне пристосування (адаптацію) його до умов соціального середовища. В учнів старших класів недостатньо сформовані мотиви соціокультурної діяльності, вони недостатньо розуміють значення і роль особистих якостей людини, що сприяють успішному веденню життя в суспільному середовищі. Це ускладнює їхню соціально-культурну адаптацію і реабілітацію в майбутньому. Тому під час викладання курсу СКО слід ретельно добирати методи та форми навчання. Одним з ефективних засобів засвоєння учнями з особливими потребами матеріалу є систематичність та послідовність у поданні навчального матеріалу, його дозування та сама форма подання інформації. Запропонована навчальна програма з СКО для 11-13 класів підготовлена, доопрацьована та доповнена на основі існуючих програм з корекційно-розвиткової роботи «Соціально-побутове орієнтування» (варіативний модуль «Подорож у

життя») для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями. Автори: Міненко А.В., наук. співробітник лабораторії олігофренопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України; Грикун А.С., аспірант лабораторії олігофренопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України та програми «Соціально-побутове орієнтування», укладачі кандидати педагогічних наук: Гіренко Н.А., Мерсіянова Г.М.

Теми у навчальній програмі підібрані з урахуванням можливостей, вмінь та навичок учнів. Запропонований матеріал складений таким чином, що рівень його складності спирається на раніше отримані відомості учнями. Програма не містить розподілу навчальних годин за темами. У межах річної кількості годин учитель самостійно визначає час для роботи над кожною темою програми, не порушуючи пропонованого змісту навчального предмета.

Навчальна програма складена з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями. Її використання базується на принципах систематичності, послідовності, логічного викладення матеріалу з прогнозованим результатом, що сприяє підвищенню результативності орієнтування дітей в соціальному середовищі. Зміст матеріалу поступово розширюється та доповнюється, що сприяє формуванню знань, умінь і навичок на вищому рівні узагальнення. Програма полягає в розвитку та соціалізації особистості, формуванні її самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей, дослідницьких та аналітичних навичок, навичок життєзабезпечення.

«Соціокультурне орієнтування» - 11 клас

<i>№ з/п</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>	<i>Орієнтовні показники розвитку учня</i>	<i>Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати</i>
1		Вступ Правила поведінки на занятті.	Ознайомлення з обладнанням кабінету соціокультурного орієнтування. Бесіда з використанням наочності, ІКТ щодо дотримання правил безпеки у кабінеті.	Учні повинні знати: основні поняття; предмет вивчення курсу;	Формування позитивного емоційного відношення до вивчення курсу «Соціокультурне орієнтування» Розвиток пізнавальної активності на основі ознайомлення учнів з новим навчальним матеріалом
2		Адреса місця проживання. Поведінка у нестандартній ситуації, якщо заблукав,	Бесіда з використанням ІКТ (перегляд презентації).	Учні повинні знати: називати й писати свою домашню адресу, адресу та номер школи;	Розвиток зорової пам'яті на основі роботи з наочними посібниками.

		загубився, відлучився від колективу, змодельованій на занятті у класі та змодельованій у реальних умовах (у супермаркеті, у транспорті тощо).	Пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, ІКТ. Вправи та змодельовані ситуації щодо поведінки та дій у нестандартній ситуації.	де (у кишені, у портфелі, на руці) знаходиться його власна картка з його ім'ям, адресою й телефоном батьків/опікунів). Учні повинні вміти: звертатися за допомогою у змодельованій ситуації (до поліцейського, охоронника у супермаркеті), формулює запитання, знає, як ввічливо звернутись до незнайомої людини.	Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Формування поведінки у нестандартній ситуації.
3		Догляд за житлом. Регулярне й сезонне прибирання житлового приміщення. Миття вікон, види миючих засобів. Готування житла до зими і літа. Правила Розпалювання печі. Санітарне оброблення помешкання в разі необхідності. Дезінфікуючі засоби та техніка безпеки при користуванні ними. Догляд за меблями залежно від їх покриття (м'яка оббивка, поліровка, лак та ін.) Чищення м'яких меблів, миття дзеркал, вікон. Миючі засоби.	Екскурсія школою разом із учнями. Розповідь про послідовність проведення регулярного і сезонного прибирання житлового приміщення. Бесіда з використанням наочності, засобів ІКТ. Пояснення у поєднанні з бесідою щодо побутової небезпеки при користуванні засобами для чищення.	Учні повинні знати: послідовність проведення регулярного і сезонного прибирання житлового приміщення; способи й періодичність догляду за вікнами; види миючих засобів, що використовуються при прибиранні і митті вікон; правила готування житла до зими, способи утеплення вікон, правила користування засобами для чищення. Учні повинні вміти: прибирати житлові приміщення; чистити меблі;	Розвиток абстрактно-логічного мислення на основі визначення періодичності та способу прибирання квартири відповідно сезону, в разі необхідності; формування наочно-дійового мислення на основі вибору миючих засобів та пристосувань для прибирання оселі, догляду за меблями. Формування організаційних навичок Збагачення активного словника лексику, що позначає назву житлових

		<i>Практична робота</i> Прибирання приміщення, чищення м'яких меблів, миття скляних поверхонь, дзеркал. розпалювання печі; правила санітарного оброблення приміщення, застосування дезінфікуючих засобів; правила догляду за меблями залежно від їх покриття, за дзеркалами.	Інструкція з правил безпечної роботи під час догляду за житлом. Практичні вправи. Зустріч із працівниками клінінгових компаній.	мити дзеркала і скло; утеплювати вікна. * виконує прибирання житлового приміщення; чистить меблі; мие дзеркала і скло; утеплює вікна за інструкцією або шляхом наслідування практичної діяльності.	приміщень, меблів, а також засобів і пристосувань для догляду за ними.
4		Догляд за одягом Ремонт розірваних місць одягу (штопання, накладання латки). Види пошкоджень одягу. Майстерні по ремонту одягу. Бавовняна білизна (постільна білизна, рушники, серветки, скатертини, тощо). Прання бавовняної білизни вручну. Прання за допомогою пральної машини, засоби для машинного прання. Правила та техніка безпеки при роботі з пральною машиною. Види прасок (без пару, з паром, відпарювач). Прасування білизни, брюк. Види побутових послуг. Чищення одягу. Підприємства хімічної чистки.	Вправи та ігрові ситуації щодо розширення уявлень про одяг з використанням наочного матеріалу. Демонстрація у поєднанні з бесідою щодо призначення різного виду одягу з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Розповідь про види пошкоджень одягу. Пояснення, бесіда відповідно до теми. Практична робота з тренажерами, наочним матеріалом. Екскурсія на пральню.	Учні повинні знати: способи ремонту розірваних місць одягу (штопання, накладання латки); особливості прання кольорової та білої бавовняної білизни; правила користування пральною машиною, миючими засобами; види прасок; правила безпеки при ремонті одягу, пранні вручну і за допомогою пральної машини; послідовність прасування одягу, постільної білизни, рушників, скатертин	Розвиток мисленнєвих операцій на підставі визначення та групування речей за видами текстилю та кольору, добирання миючих засобів відносно їх якості; розвиток аналітичного сприймання на основі обстеження та визначення забруднення одягу та його пошкодження. Формування самостійної практичної діяльності з прання вручну і прасування білизни шляхом засвоєння послідовності технологічних операцій.

		<i>Практична робота</i> Прання дрібних предметів з білої бавовняної тканини вручну і за допомогою пральної машини. Екскурсія до хімчистки. <i>Практична робота.</i> Прасування білизни.	Екскурсія до хімчистки. Екскурсія до майстерні з ремонту одягу.	тощо; призначення і види підприємств з хімічного чищення одягу, види послуг, що ними надаються. Учні повинні вміти: доглядати за одягом, оцінювати його загальний вигляд, визначати ступінь забруднення і ушкодженості; ремонтувати розірвані місця), прати * з допомогою дорослого може відібрати речі, які мають розірвані місця, білу бавовняну білизну для прання, засоби та ємності для прання білизни вручну, розуміє необхідність дотримання правил безпеки при користуванні засобами для прання. Розуміє призначення пральної машини та праски, усвідомлює необхідність дотримання правил безпеки.	Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу назвами одягу та прикметниками, що позначають його якісну характеристику.
5		Особиста гігієна жінки (чоловіка) Правила особистої гігієни (розширення знань). Послідовність виконання ранкового і вечірнього туалету. Догляд за волоссям (миття, зачіска). Миття	Дидактичні ігри та вправи на орієнтування у своєму тілі. Ознайомлення із правилами гігієни тіла. Пояснення у поєднанні з бесідою з використанням	Учні повинні знати: про правила особистої гігієни для збереження і зміцнення здоров'я людини; про догляд за волоссям, очима;	Уточнення та розширення уявлень про збереження та зміцнення здоров'я шляхом засвоєння правил особистої гігієни; формування наочно-дійового мислення

		голови (періодичність). Добір мила, шампуні залежно від стану волосся. Причісування волосся. Добір зачіски. Засоби боротьби з лупою. Гігієна зору. Гігієна читання. Гігієна зору під час користування телевізором. Освітлення приміщення. Охорона зору при читанні й перегляді телевізійних передач	наочного матеріалу, засобів ІКТ. Практична робота. Зустріч із медичним працівником.	послідовність виконання ранкового, вечірнього туалету; періодичність і правила миття голови; засоби боротьби з лупою й випадінням волосся Учні повинні вміти: виконувати ранковий і вечірній туалет; причісувати волосся й вибирати зачіску; добирати мило і шампунь.	шляхом встановлення послідовності дій при виконанні ранкового та вечірнього туалету; розвиток наочно-логічного мислення на основі підбору миючих засобів для волосся відповідно їх властивостей; уточнення та збагачення словникового запасу назвою засобів особистої гігієни.
6		Культура поведінки Культура спілкування юнака й дівчини при знайомстві, у громадських місцях, вдома. Зовнішній вигляд молодих людей. Косметичні засоби. Прикраси, зачіска, одяг (добирати враховуючи вік, характер майбутнього заходу).	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Вправи та змодельовані ситуації щодо культури поведінки у громадських місцях. Практичні вправи. Зустріч із косметологом. Екскурсія до перукарні.	Учні повинні знати: правила поведінки юнака і дівчини при знайомстві, у громадських місцях, вдома; вимоги до зовнішнього вигляду Формування вміння дбайливо ставитись до себе, до своєї зовнішності, розвивати естетичний смак; виховання навичок культурного спілкування на прикладі молодих людей. Учні повинні вміти: ввічливо поводити себе при знайомстві, у громадських місцях	корекція морально-етичних норм; розвиток усного мовлення на основі розширення інформації про мовний етикет, розширення та збагачення лексики словами подяки, вітання, вибачення.

				(в кіно, на танцях і т.і.), вдома; додержуватись правил особистої гігієни, добирати косметичні засоби, прикраси, зачіску, одяг відповідно виду майбутнього заходу (збори, відвідання театру, танці, турпоходи тощо).. доброзичливого та ввічливого ставлення до однолітків	
7		Торгівля Види торгівлі. Магазины, їх назви, призначення, відділи, асортимент товарів. Кіоски. Ринок (відкритий, закритий), розташування продукції. Універмаги. Спеціалізовані магазини. Супермаркети та ін. Місце розташування. Обслуговуючий персонал (продавці, касири, консультанти та ін.) Порядок купівлі товарів у різних магазинах (на місцевому матеріалі). <i>Екскурсії</i>	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Вправи та змодельовані ситуації щодо поведінки у закладах торгівлі. Практичні вправи. Екскурсія до супермаркету.	Учні повинні знати: види торгівлі (магазини, ринки); основні види магазинів, їх призначення, назви; асортимент товарів у магазинах, на ринках; назви працівників торгівлі; відділи ринку; ціни на окремі товари; правили торгівлі на ринку; права споживачів. Учні повинні вміти: добирати покупки відповідно до своїх потреб і можливостей; ввічливо звертатися до продавця;	Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення інформації про сферу торгівлі на прикладі ринку; збагачення, уточнення та конкретизація уявлень про види товарів на ринку і їх ціну; формування наочно-логічного мислення шляхом визначення ціни на продукти та усвідомлено співвідносити їх зі своїми можливостями; формування навичок культури спілкування, збагачуючи лексику учні

		Екскурсії до магазинів, крамниць, на ринок.		підраховувати вартість покупок.	словами звернення, вибачення, подяки.
8		Засоби зв'язку Посилки. Види упаковок. Правила упакування і відправлення. Заповнення бланків. Вартість відправки посилок. Грошові перекази. Види переказів (поштові, онлайн). Заповнення бланків. Вартість відправлення переказів. Комп'ютер, як засіб зв'язку (факси, інтернет). Екскурсія до поштового відділення. Нова пошта. Укрпошта. Міст та інші.	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Ознайомлення із правилами поштових відправлень. Вправи та змодельовані ситуації щодо правил поведінки у поштовому відділенні. Практична робота. Екскурсія на поштове відділення.	Учні повинні знати: перелік предметів, які дозволено віправляти в посилках; види упакування і відправлення посилок; види грошових переказів, їх вартість Учні повинні вміти: Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування інформації про види поштових та інших видів зв'язку; упаковувати предмети за зразком, заповнювати бланки для відправлення посилок, надписувати посилку за зразком; заповнювати бланки поштового й онлайн-пересилки; переказів за зразком.	розвиток наочно-логічного мислення при визначенні вартості посилки відповідно до її ваги та відстані розвиток письмового мовлення в процесі заповнення бланків, складання переказів.
9		Сімейні стосунки Шлюб і сім'я. Правові основи шлюбу. Функції сім'ї. Морально-етичні основи шлюбу. Конфліктні ситуації. Гігієна шлюбу.	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Розповідь про права та обов'язки членів сім'ї. Зустріч із сімейним лікарем.	Учні повинні знати: про правові основи шлюбу, морально-етичні основи вступу в шлюб, що таке сім'я і її функції. Учні повинні вміти: Вирішувати різні ситуації стосунків між молодими людьми морально-етичного характеру; конфліктні ситуації	Розвиток уявлень про норми поведінки, які регулюють відносини дружби, сутність кохання як найвищого людського почуття здатного збагатити людину духовно. Формування логічного мислення

			Вправи та змодельовані ситуації щодо поведінки та дій у нестандартній сімейній ситуації.		шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків в процесі з'ясування та аналізу конфліктних ситуацій.
Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності: -знати, називати й писати свою домашню адресу, адресу та номер школи; - вміти звертатися за допомогою до дорослих; - вміти доглядати за житлом, одягом, взуттям, побутовими предметами; - усвідомлено користуватися засобами особистої гігієни; -знати про важливість дотримання режиму харчування на здоров'я; - мати уявлення про безпечну та небезпечну поведінку у побуті; - вміти поводитись у громадських місцях; - підтримувати дружні стосунки з однолітками; - дотримуватися правил поведінки у школі, вдома, у громадських місцях (у магазині, на ринку, у супермаркеті, поштовому відділенні тощо), ввічливо звертатися до оточуючих; - знати про правові основи шлюбу, морально- етичні основи вступу в шлюб, що таке сім'я і її функції; -вирішувати різні ситуації стосунків між молодими людьми морально-етичного характеру; конфліктні ситуації; -сприймати та розуміти пояснення, інструкції вчителя щодо виконання практичних завдань; - вміти застосовувати отримані знання у повсякденній діяльності.					

«Соціокультурне орієнтування» - 12 клас

№ з/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності	Орієнтовні показники розвитку учня	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати

1	1	Вступ Правила поведінки на занятті.	Ознайомлення з обладнанням кабінету соціокультурного орієнтування. Бесіда з використанням наочності, ІКТ щодо дотримання правил безпеки у кабінеті.	Учні повинні знати: основні поняття; предмет вивчення курсу; Формування позитивного емоційного відношення до вивчення курсу «Соціокультурне орієнтування»	Розвиток пізнавальної активності на основі ознайомлення учнів з новим навчальним матеріалом
2		Транспорт Приміський залізничний транспорт. Приміський вокзал. Розклад руху поїздів. Напрямки. Порядок придбання квитків та посадка на приміські поїзди. Розклад руху приміських та міських автобусів, порядок придбання квитка. Екскурсія на автостанцію.	Розповідь про основні транспортні засоби, види транспорту. Ознайомлення із правилами поведінки у транспорті. Пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Практична робота. Екскурсія на автостанцію, залізничний вокзал.	Учні повинні знати: призначення приміських вокзалів; порядок придбання квитків; правила посадки на приміські поїзди, автобуси. Учні повинні вміти: орієнтуватися у розкладі руху приміських поїздів, автобусів; визначати напрямки руху поїзда, автобуса; купувати квитки у приміських касах. * має уявлення про приміський транспорт, розуміє призначення вокзалу, квитка; виконує правила посадки на потяг, автобус.	Розвиток наочно-образної пам'яті на основі розширення та запам'ятовування інформації про транспорт та служби, що його забезпечують. Формування умінь орієнтуватися у розкладі руху та напрямку руху поїздів та автобусів на приміському вокзалі. Розширення та збагачення словникового запасу лексиною, що застосовується при користуванні транспортом: вокзал, каса, білет, розклад руху, напрямки руху.
3		Торгівля Магазини з продажу промислових товарів: спеціалізовані магазини, універмаги.	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу,	Учні повинні знати: про призначення промтоварних магазинів; про порядок придбання	Розвиток обсягу пам'яті шляхом запам'ятовування інформації про види промтоварних магазинів та їх відділів;

		Відділи універмагу. Вартість деяких товарів. Порядок придбання товарів. Касовий чек. Види упаковки. Анотація, характеристика на товар (якість, спосіб експлуатації, розмір тощо) <i>Екскурсія</i> Екскурсія до промтоварного (спеціалізованого) магазину, супермаркету.	засобів ІКТ. Вправи та змодельовані ситуації щодо поведінки у закладах торгівлі. Практичні вправи. Екскурсія до супермаркету.	товарів, види упаковок, касовий чек на покупку; про анотацію на товар; асортимент деяких відділів промтоварних магазинів; вартість окремих товарів. Учні повинні вміти: купувати деякі товари у магазині; підраховувати вартість купленого; правильно поводити себе в магазині; * відрізняє промтоварні магазини від продуктових, може частково назвати асортимент товарів спеціалізованих магазинів та відділів універмагів, уміє правильно поводити себе в магазині.	розвиток уявлень на основі визначення асортименту товарів окремих відділів товарів; формування абстрактно-логічного мислення в процесі вибору необхідного товару у відповідному відділі, з'ясування його вартості та порядку придбання.
4		Культура харчування та технологія приготування кулінарних страв Складові раціонального харчування. Способи обробки овочевих, м'ясних, рибних продуктів. Санітарно-гігієнічні вимоги і правила безпечної роботи під час приготування їжі.	Розповідь щодо ознайомлення з видами посуду та продуктами харчування на основі використання наочного матеріалу та засобів ІКТ. Дидактичні ігри та вправи відповідно до теми з використанням наочного матеріалу.	Учні повинні знати: способи оброблення овочевих, м'ясних, рибних продуктів; визначає послідовність приготування страв; призначення мікрохвильової печі; санітарно-гігієнічні вимоги та правила безпеки під час приготування їжі; правила користування столовими	Становлення практичної діяльності в процесі приготування їжі. Формування умінь самостійно визначати послідовність дій при приготуванні страв; формування організаційних умінь практичної діяльності: підготовка робочого місця, добір кухонних приладів та пристосувань. Розвиток наочно-дійового мислення під час добирання

		Обід. Закуси, перші і другі страви з овочів, рибних і м'ясних продуктів. Треті страви. Мікрохвильова піч. Будова та призначення, правила безпеки. Рецепти у кулінарних посібниках. Сервірування стола до обіду. <i>Практична робота.</i> Приготування страви (на вибір вчителя). <i>Практична робота.</i> Складання меню обіду. <i>Практична робота.</i> Сервірування стола до обіду.	Пояснення у поєднанні з бесідою щодо правил поведінки у їдальні та за столом. Практична робота. Екскурсія на харчоблок.	приборами. Учні повинні вміти: готувати обід (закуси, перші й другі страви з овочів, рибних і м'ясних продуктів, консервованих продуктів і напівфабрикатів, готувати треті страви) за кулінарними рецептами. * називає основні способи оброблення овочевих, м'ясних, рибних продуктів; розуміє призначення мікрохвильової печі; орієнтується в основних столових приборах; з допомогою дорослих виконує нескладні технологічні операції в приготуванні страв для обіду.	продуктів для приготування страв, столових приборів для сервірування стола. Розвиток мовлення шляхом засвоєння лексики, що позначає назву страв, кухонних приладів, операції, що відображають етапи приготування різних страв.
5		Бюджет сім'ї Утримання житла: оплата житлової площі; заповнення квитанцій; оплата комунальних послуг; заповнення квитанцій; оплата за електроенергію (зняття показників лічильників; підрахунок вартості витраченої електроенергії;	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ відповідно до теми. Практична робота. Екскурсія до банківського чи поштового відділення з метою навчитись	Учні повинні знати: розмір квартплати; розмір і порядок внесення плати за телефон; періодичність оплати житлової площі й комунальних послуг; тарифи на електроенергію і газ. Учні повинні вміти: знімати показники лічильника і	Розвиток аналітичного мислення на основі визначення показників лічильників та співвідносити їх з попередніми даними; виховання в учнів ощадливого відношення до енергоресурсів та співвідносити їх вартість з власними можливостями.

		заповнення квитанцій; плата за газ (зняття показників лічильника, підрахунок вартості спожитого газу; заповнення квитанцій); плата за користування телефоном. Практичні роботи Заповнення квитанцій на оплату житлової площі та комунальних послуг. Зняття показників лічильників, підрахунок вартості витраченої електроенергії та газу. Заповнення квитанцій.	оплачувати за житло та комунальні послуги.	підраховувати вартість витраченої електроенергії і газу; заповняти квитанції за зразком.	
6		Сім'я Допомога батькам у догляді за молодшими дітьми: одягання, роздягання, проведення різних ігор, прибирання іграшок, прогулянки тощо. <i>Практична робота</i> Організація ігор. <i>Практична робота.</i> Організація прогулянок з молодшими школярами.	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Вправи та змодельовані ситуації щодо поведінки та дій у нестандартній сімейній ситуації. Практична робота. Прогулянка до парку.	Учні повинні знати: називає склад сім'ї; знає види допомоги батькам (називає їх); визначає послідовність одягання та роздягання дітей; знає різні ігри для організації дозвілля дітей; вміє одягти дитину на прогулянку відповідно сезону, організувати ігри. * розуміє необхідність допомоги батькам у догляді за молодшими дітьми, виконує прості інструкції в організації допомоги.	Розширення уявлень про значення ігрової діяльності для особистого розвитку дитини. Формування організаційних здібностей в процесі навчання організації дозвілля дітей; формування особистісних якостей (поваги, уваги, шанобливості, толерантності) під час надання допомоги вихователям та батькам. Виховання дбайливого ставлення до молодших дітей під час проведення з ними дозвілля.
7		Культура поведінки	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою	Учні повинні знати: правила поведінки у видовищних і	Розширення уяви про місця видовищних та культурно-освітніх установ;

		Поведінка в кіно, театрі, клубі, залах музею, бібліотеці та інших установах.	з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Дидактичні ігри та вправи. Вправи та змодельовані ситуації щодо культури поведінки та дій у громадських місцях, місцях культурного відпочинку та дозвілля. Екскурсія у краєзнавчий музей.	культурно-освітніх установах. Учні повинні вміти: дотримуватися правил поводити себе у театрі, клубі, залах музею, читальному залі, бібліотеці тощо	збагачення та розширення активного словника словами привітання, звернення під час спілкування в місцях громадського користування
8		Медична допомога Медичні установи: поліклініки, аптеки, диспансери, лікарні та їх призначення. Працівники медичних установ (лікарі, медичні сестри, молодший медичний персонал, реєстратори, працівники аптеки). Види медичної допомоги: «швидка допомога», обслуговування вдома Виклик «швидкої допомоги» й лікаря додому. Екскурсія до поліклініки. основних лікарів-спеціалістів.	Ознайомлення із правилами надання домедичної допомоги в домашніх умовах(виклик лікаря, повідомлення про того, хто захворів, вміння викликати «швидку», покликати на допомогу сусідів чи інших дорослих). Вправи та змодельовані ситуації щодо дій у нестандартній ситуації. Пояснення у поєднанні з бесідою з використанням	Учні повинні знати: про призначення поліклініки, аптеки, диспансеру, лікарні; про запис до лікаря; амбулаторний прийом, що таке госпіталізація; про придбання ліків; виклик «швидкої допомоги», виклик лікаря додому; відмінність медичного обслуговування вдома від амбулаторного прийому і амбулаторного лікування від стаціонарного; лікування у санаторії і профілакторії;	Розширення, уточнення та конкретизація уявлень про призначення медичних закладів; розвиток наочно-логічного мислення при встановленні відмінності амбулаторного та стаціонарного обслуговування, медичної допомоги вдома; розвиток усного мовлення під час звертання по допомогу лікаря збагачення лексики учнів; виховання уважного та дбайливого ставлення до свого здоров'я та своїх близьких.

			наочного матеріалу, засобів ІКТ. Практична робота. Зустріч із сімейним лікарем. Екскурсія в аптеку, до поліклініки.	види медичної допомоги; функції «швидкої допомоги», придбання необхідних ліків; Учні повинні вміти: записуватися на прийом до лікаря; викликати лікаря додому; купувати ліки в аптеці; що означають назви медичних установ, спеціальності лікарів	
9		Установи й організації Дитячі ясла, дитсадок, школа. Центри дитячої творчості, клуби. Їх призначення. Професійні навчально-виховні заклади, групи. <i>Екскурсія</i> Екскурсія в центр дитячої творчості, клуб, музей, бібліотеку, театр.	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ відповідно до теми. Вправи та змодельовані ситуації щодо культурної поведінки у різних установах та організаціях. Практикум. Зустріч із бібліотекарем. Екскурсія в центр дитячої творчості.	Учні повинні знати: види дитячих та учбових установ і їх призначення; адресу, де можна продовжити навчання після закінчення школи; Учні повинні вміти: як звертатися до працівника клубу, ігротеки та ін.; правильно поводити себе під час гри, перегляду фільму чи журналу в читальному залі; дотримуватися правил поведінки.	Розширення та уточнення понять про види дитячих та учбових установ, робітничих спеціальностей; розширення уявлень про види та форми активного дозвілля, розвиток просторової орієнтації шляхом встановлення адреси місцевого центру дитячої творчості та визначення шляху, яким можна до нього дістатися; засвоєння навичок культури поведінки та спілкування в громадських місцях і школі; розвиток усного мовлення під час спілкування з працівниками установ для відпочинку та присутніми.
Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності: -знати, називати й писати свою домашню адресу, адресу та номер школи; - вміти звертатися за допомогою до дорослих;					

- вміти доглядати за житлом, одягом, взуттям, побутовими предметами;
- усвідомлено користуватися засобами особистої гігієни;
- знати про важливість дотримання режиму харчування на здоров'я;
- вміти приготувати найпростіші страви з дотриманням санітарно-гігієнічних вимог та правил безпеки під час приготування їжі;
- знати правила користування столовими приборами; правила етикету під час споживання їжі;
- мати уявлення про безпечну та небезпечну поведінку у побуті;
- вміти поводитись у громадських місцях;
- вміти користуватися громадським транспортом;
- - знати правила дорожнього руху, правила безпечної поведінки у транспорті;
- вміти за зразком здійснити оплату за житло та комунальні послуги;
- підтримувати дружні стосунки з однолітками;
- дотримуватися правил поведінки у школі, вдома, у громадських місцях (у магазині, на ринку, у супермаркеті, поштовому відділенні, школі, дитсадку, бібліотеці, кінотеатрі, музеї тощо), ввічливо звертатися до оточуючих;
- знати про правові основи шлюбу, морально- етичні основи вступу в шлюб, що таке сім'я і її функції;
- виконувати прості інструкції в організації допомоги у сім'ї;
- вирішувати різні ситуації стосунків між молодими людьми морально-етичного характеру, конфліктні ситуації;
- вміти звернутись по допомогу у медичні установи, купувати ліки в аптеці (згідно призначень лікаря);
- сприймати та розуміти пояснення, інструкції вчителя щодо виконання практичних завдань;
- вміти застосовувати отримані знання у повсякденній діяльності.

«Соціокультурне орієнтування» - 13 клас

№ з/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності	Орієнтовні показники розвитку учня	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	1	Вступ Правила поведінки на занятті.	Ознайомлення з	Учні повинні знати: основні поняття; предмет вивчення курсу	Формування позитивного емоційного відношення до

			обладнанням кабінету соціокультурного орієнтування. Бесіда з використанням наочності, ІКТ щодо дотримання правил безпеки у кабінеті.		вивчення курсу «Соціокультурне орієнтування» Розвиток пізнавальної активності на основі ознайомлення учнів з новим навчальним матеріалом
2		Сім'я. Догляд за немовлям. Догляд за немовлям (годування із соски і ложечки, купання, одягання пеленання, прибирання постелі, правила утримання дитячого посуду, іграшок). Практичні роботи Вправи у купанні, одяганні, пеленанні ляльки; миття дитячого посуду, іграшок.	Повторення гігієни тіла. Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Вправи та змодельовані ситуації щодо поведінки та дій у нестандартній сімейній ситуації (що робити, коли плаче дитина). Практична робота. Прогулянка до дитячого майданчика, парку.	Учні повинні знати: правила й періодичність годування дитини із соски, і ложечки, купання дитини; послідовність одягання і пеленання немовля; санітарно-гігієнічні вимоги до утримання дитячої постелі, посуду, іграшок. Учні повинні вміти: купати, одягати, пеленати ляльку; годувати ляльку з ложечки чи з соски.	Уточнення й розширення уявлень дітей про сім'ю; формування та удосконалення навичок догляду за немовлям; формування діяльності шляхом визначення та засвоєння послідовності одягання, пеленання немовляти; розвиток відчуття часу на основі визначення періодичності годування немовля; виховання у учнів бажання турбуватися про молодших членів сім'ї.
3		Бюджет сім'ї Бюджет сім'ї. Складові сімейного бюджету. Джерела прибутків.	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ.	Учні повинні знати: про складові частини бюджету сім'ї, джерела прибутку сім'ї; про прожитковий мінімум, потреби,	Розвиток абстрактно-логічного мислення при формуванні уявлень про складові сімейного бюджету, джерела прибутку членів сім'ї;

		Заробітна плата членів сім'ї. Прожитковий мінімум. Матеріальні потреби членів родини. Бажання, потреби, можливості. Доручення на одержання зарплати (пенсії).	Екскурсія до відділення банку, банкомату. Ознайомлення із правилами користування банківською карткою. Практична робота.	бажання. Учні повинні вміти: підраховувати бюджет сім'ї; складати доручення на одержання зарплати за зразком.	розвиток наочно-логічного мислення під час виконання вправ з підрахунку бюджету сім'ї.
4		Культура поведінки Прийом гостей. Правила поведінки в гостях. Культура спілкування. Подарунки. Види подарунків, їх вибір та вручення. Одержання подарунків. <i>Практичні роботи</i> Виготовлення сувенірів.	Бесіда. Ознайомлення із правилами культури поведінки. Дидактичні ігри та вправи. Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ відповідно до теми. Вправи та змодельовані ситуації щодо культурної поведінки. Практична робота. Екскурсія до подарункового магазину.	Учні повинні знати: правила поведінки при привітанні й прощанні, правила поведінки в гостях; правила вручення та одержання подарунків. Учні повинні вміти: культурно поводити себе в гостях (виявляти увагу одноліткам та старшим, запрошувати на танок, підтримувати бесіду); вибирати подарунки; виготовляти прості сувеніри; вручати та одержувати подарунки; * орієнтується у правилах поведінки в гостях та дотримується основних; Знає слова привітання, прощання, вміє висловлювати подяку.	Розширення та збагачення уявлень про культуру спілкування у товаристві друзів і знайомих. Формування почуття поваги до однолітків та старших на основі вибору для них відповідних подарунків, виготовлення сувенірів; виховання правил культурної поведінки на прикладі вміння вручати і одержувати подарунки. Розвиток усного мовлення під час засвоєння мовного етикету при зустрічі та розставанні, під час бесіди за столом.

5		Культура харчування Національні страви. Приготування національних страв. Повсякденні та святкові страви. Меню святкового столу. Обрядова їжа. Сервірування святкового столу Практичні роботи Приготування національних страв: повсякденних, святкових, обрядових; складання святкового меню.	Розповідь щодо ознайомлення з різноманітністю страв, культурою харчування, продуктами харчування, видами посуду на основі використання наочного матеріалу та засобів ІКТ. Дидактичні ігри та вправи відповідно до теми з використанням наочного матеріалу. Пояснення у поєднанні з бесідою щодо правил поведінки у їдальні та за столом. Практична робота. Екскурсія на харчоблок.	Учні повинні знати: про різницю між святковою і обрядовою їжею; способи приготування національних страв; відмінності у меню святкового столу; правила сервірування святкового столу. Учні повинні вміти: готувати національні страви за рецептами; сервірувати святковий стіл; готувати окремі обрядові страви за рецептами.	Розвиток пам'яті на основі збагачення і відтворення інформації про національні свята і обряди; формування наочно-дійового мислення шляхом знайомства з національними та обрядовими стравами; виховання у учнів почуття поваги до національних традицій через свята, обряди, приготування національних страв; виховання естетичного смаку під час сервірування святкового столу, складання меню святкового столу.
6		Засоби зв'язку Послуги служб доставок. Укрпошта. Нова пошта. Інші служби доставки. Поштове відправлення. Види відправлень (прості, цінні, рекомендовані). Види упаковок. Правила упакування і	Розповідь, пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Ознайомлення із правилами поштових відправлень.	Учні повинні знати: перелік предметів, які пересилаються; максимальна вага й вартість предметів, що пересилаються; види і способи упакування. Учні повинні вміти: заповнювати бланки на відправлення посилок за	Розширення та уточнення понять про види зв'язку; розвиток пам'яті на основі складання переліку та запам'ятовування предметів, що пересилаються; формування наочно-дійового мислення шляхом визначення порядку відправлення бандеролей,

		відправлення. Заповнення бланків. Вартість відправки. Екскурсія на пошту. Заповнення бланків на відправлення посилок.	Вправи та змодельовані ситуації щодо правил поведінки у поштовому відділенні. Практична робота. Екскурсія на поштове відділення.	зразком; складати опис предметів, що посилаються. *частково орієнтується в переліку товарів, які пересилаються.	посилок (складання опису, упакування, підпис адреси, заповнювання бланків); розвиток наочно-образного мислення при визначенні ваги, відстані пересилки і вартості та їх взаємозв'язок
7		Медична допомога Домашня аптечка. Вміст домашньої аптечки: перев'язувальні матеріали, дезінфікуючі засоби, ліки знеболюючі, термометр. Інструкція з медичного застосування препарату, термін придатності. Самолікування та його шкідливість. Лікарські рослини. <i>Практична робота</i> Ознайомлення з інформацією про ліки на упаковці, в інструкції. Екскурсія до аптеки.	Ознайомлення із правилами надання домедичної допомоги в домашніх умовах(виклик лікаря, повідомлення про того, хто захворів, вміння викликати «швидку», покликати на допомогу сусідів чи інших дорослих). Пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Практична робота. Зустріч із сімейним лікарем. Екскурсія в аптеку.	Учні повинні знати: про шкідливість самолікування, про домашню аптечку та її наповнюваність; склад домашньої аптечки (перев'язувальні та дезінфікуючі засоби, ртутний і електронний термометр, гірчичники); правила застосування і призначення медичних засобів, що входять до складу домашньої аптечки; місцеві лікарські рослини. Учні повинні вміти: користуватися ртутним і електронним термометром, знаходити на упаковках відомості про спосіб застосування, призначення, термін використання ліків. *має уявлення про домашню аптечку, орієнтується в її	Формування наочно-образного мислення на основі підбору ліків та лікарських трав до складу домашньої аптечки. Формування діяльності на основі встановлення етапів та послідовності постановки гірчичників. Збагачення лексики термінами, що позначають назву ліків та медичних пристосувань. Виховання відповідальності, усвідомленості, поміркованості та дбайливого ставлення до свого організму при використанні лікувальних засобів.

				вмісті, способах застосування окремих медичних засобів, розуміє призначення деяких лікарських рослин	
8		Транспорт Основні транспортні засоби. Користування міським транспортом. Оплата проїзду на всіх видах міського транспорту (разовий, проїзний квитки). Компостування квитка. Найбільш раціональні маршрути пересування в різні точки міста, селища, в найближчі населені пункти.	Розповідь про основні транспортні засоби. Ознайомлення із правилами поведінки у транспорті. Пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Практична робота. Екскурсія на автостанцію.	Учні повинні знати: основні наявні в місті, селі транспортні засоби; види міського транспорту; порядок придбання квитків і талонів та компостування талонів (в трамваї, тролейбусі). Учні повинні вміти: вибирати найбільш раціональні маршрути при пересуванні по місту; купувати квитки, талони та компостувати їх.	Розвиток пам'яті шляхом закріплення видів та відповідних назв міського транспорту; формування уявлень про способи користування міським громадським транспортом; формування просторової орієнтації на основі визначення населених пунктів міста, становлення їх відстані, розробки раціонального маршруту; виховання навичок культурної поведінки у громадському транспорті (оплачувати проїзд, поступатися місцем).
9		Працевлаштування Установи і відділи з працевлаштування (відділ кадрів, центр зайнятості). Оформлення на роботу. Документи, необхідні для зарахування на роботу. Їх оформлення. Ділові папери (заява, анкета, розписка, заявка), правила їх складання. <i>Практичні роботи, екскурсія</i> Екскурсія в установи й відділи з	Пояснення у поєднанні з бесідою з використанням наочного матеріалу, засобів ІКТ. Ознайомлення із види документів, необхідних для вступу на роботу; правила переходу на іншу роботу; перелік основних ділових	Учні повинні знати: установи і відділи працевлаштування; місцезнаходження і назви підприємств, де є потреба в робітниках; види документів, необхідних для вступу на роботу; правила переходу на іншу роботу; перелік основних ділових паперів і вимоги до їх написання. Учні повинні вміти:	Розширення та уточнення уявлень про установи й відділи з працевлаштування і їх місцезнаходження; розвиток письмового мовлення при складанні ділових паперів, які оформлюються при працевлаштуванні та в процесі роботи; виховання відповідального і свідомого відношення до набутої професії, відчуття самоповаги та самовизначення

		працевлаштування. Складання ділових паперів: заяви, автобіографії; заявки на матеріали,	паперів і вимоги до їх написання. Пояснення їх написання. Дидактичні ігри та вправи. Практична робота (як писати заяву на прийняття на роботу).	заповнювати анкету (за зразком); писати заяву (за зразком), автобіографію; складати заявки на матеріали, інструменти; писати розписку за зразком, звертатися у відділ кадрів установ для влаштування на роботу.	на своєму робочому місці
--	--	--	--	---	--------------------------

Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності:

- знати, називати й писати свою домашню адресу;
- вміти звертатися за допомогою до дорослих;
- вміти доглядати за житлом, одягом, взуттям, побутовими предметами;
- усвідомлено користуватися засобами особистої гігієни;
- знати про важливість дотримання режиму харчування на здоров'я;
- вміти приготувати найпростіші страви з дотриманням санітарно-гігієнічних вимог та правил безпеки під час приготування їжі;
- знати правила користування столовими приборами; правила етикету під час споживання їжі;
- мати уявлення про безпечну та небезпечну поведінку у побуті;
- вміти поводитись у громадських місцях;
- вміти користуватися громадським транспортом;
- знати правила дорожнього руху, правила безпечної поведінки у транспорті;
- підтримувати дружні стосунки з оточуючими;
- дотримуватися правил поведінки у школі, вдома, у громадських місцях (у магазині, на ринку, у супермаркеті, поштовому відділенні, школі, дитсадку, бібліотеці, кінотеатрі, музеї тощо), ввічливо звертатися до оточуючих;
- знати установи і відділи працевлаштування, їх місцезнаходження і назви підприємств, де є потреба в робітниках; види документів, необхідних для вступу на роботу;
- знати про правові основи шлюбу, морально-етичні основи вступу в шлюб, що таке сім'я і її функції;
- виконувати прості інструкції в організації допомоги у сім'ї;
- вирішувати різні ситуації стосунків між молодими людьми морально-етичного характеру, конфліктні ситуації;
- вміти за зразком здійснити оплату за житло та комунальні послуги;
- підраховувати бюджет сім'ї; складати доручення на одержання зарплати за зразком;
- вміти звернутись по допомогу у медичні установи, купувати ліки в аптеці (згідно призначень лікаря);

- мати уявлення про домашню аптечку, орієнтуватися в її вмісті, способах застосування окремих медичних засобів, розуміти призначення деяких лікарських рослин;
- сприймати та розуміти пояснення, інструкції вчителя щодо виконання практичних завдань;
- вміти застосовувати отримані знання у повсякденній діяльності.